

سنجش شاخصه های کیفیت زندگی در بافت های ناکارآمد با رویکرد ارتقای تعامل اجتماعی (نمونه موردی: منطقه ۸ شیراز)

فریده خوش نما

کارشناسی کتابداری^۱

چکیده

تجلی گاه حیات مدنی شهر و محل وقوع رویدادها و فعالیت های اجتماعی شهروندان در زندگی و حیات شهری و مکانی جهت برقرار نمودن تعاملات اجتماعی شهروندان در فضای شهری اتفاق می افتد. مردم فضاهای شهری را به عنوان مسیری برای گذر تلقی می نمایند. اهمیت بیش از اندازه به سرعت، تکنولوژی و زمان، مقیاس ها را دگرگون نموده و باعث نادیده گرفتن نیازهای عابران پیاده و کمبود کیفیت در محیط های شهری گردیده است که نتیجه آن تضعیف شدن تعاملات اجتماعی شده است. در این پژوهش، به سنجش شاخصه های کیفیت زندگی در بافت های ناکارآمد با رویکرد ارتقای تعامل اجتماعی در منطقه ۸ شیراز با استفاده از مولفه های (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و امنیت) پرداخته شده است. پس از استخراج پارامترهای مذکور، با استفاده از پرسشنامه با نمونه آماری ۳۸۱ نفری که به صورت تصادفی تکمیل گردید و با انجام تحلیل های استنباطی و توصیفی آماری، این پژوهش از نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ بهره گرفت. آزمون های استفاده شده شامل: آزمون همبستگی پیرسون و آلفای کرونباخ بودند. بر طبق نتایج پژوهش حاضر، معیار دسترسی با ضریب همبستگی (۰/۳۸۱) دارای بیشترین تاثیر در بین دیگر معیارها بوده است.

واژه های کلیدی: کیفیت محیطی، بافت ناکارآمد، تعاملات اجتماعی، شیراز، منطقه ۸ شیراز.

۱- مقدمه و بیان مساله

در طول تاریخ در سطوح متعدد، فضای شهر برای شهر نشینان همچون محل ملاقات نام گذاری گردیده است. مردم با یکدیگر ملاقات می کنند و شهر محل ملاقات ساکنین شهر می باشد (یان گل، ۱۳۹۲). فضاهای شهری باید به گونه ای باشند که از امکان ارتباط چهره به چهره، گپ زدن، حس دیدن و دیده شدن و ... در آنان فراهم باشد (خادمی، مسعود علیپور، روجا، ۱۳۹۹). امروزه در بیشتر شهرهای کشور مردم فضای شهری را به عنوان مسیری برای گذر در نظر می گیرند، به جای

^۱ - khoshnama- f@shiraz.ir

این که فضاها آنها را به مکث و حضور و مراودات اجتماعی تحریک نمایند متاسفانه به فرار تشویق می کنند. جین جیکوبز در کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی) بیان داشت که چگونه افزایش چشمگیر عبور و مرور اتومبیل نظریه شهرسازی مدرن می تواند شهرها را به نابودی سوق دهد که از آن با عنوان شهرهای مرده و خالی از مردم یاد می شود. خیابان های شهری عریض با حاکمیت خودرو و رشد سریع شهر و شهرنشینی باعث از بین رفتن مقیاس انسانی در شهرها نابودی فضای باز شهری، افزایش میزان تصادفات و وجود ساختمان های مسکونی پراکنده و دور از هم، باعث تکه شدن شهر و قطبی شدن اجتماعی و کاهش اهمیت فضای عمومی شده است که به دنبال ظهور اقتصاد بازار آزاد و خصوصی سازی ، فضا به وجود آمده است (, madani pour, ۲۴۳ : ۱۹۹۶). یکی از مهم ترین هدف های طراحی شهری توجه به فضاهای شهری با رویکرد توجه به سرمایه اجتماعی و ارتقا دادن کیفیت فضاهای شهری می باشد (, madani pour, ۲۰۱۶ ۲۴۹).

۲- فرضیات

- ۱-۲- انتظار می رود معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق ، راحتی و آسایش ، ایمنی و امنیت) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۸ شیراز تاثیر داشته باشند.
- ۲-۲- انتظار می رود زیر معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (تنوع و اختلاط فعالیت ها و ...، جداسازی صحیح سواره و پیاده و ...، حفظ و تقویت نشانه های ذهنی جمعی و ...، مبلمان شهری و جانمایی درست و ...، روشنایی مناسب خیابان و ...) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۸ شیراز تاثیر داشته باشند.

۳- روش حل مساله

۱-۳- نوع روش تحقیق

این تحقیق بر مبنای هدف، جزء تحقیقات کاربردی می باشد. طبقه بندی دیگر بر حسب روش انجام تحقیق می باشد که تحقیق حاضر از نوع پیمایشی می باشد و به توصیف ویژگی های جامعه آماری شامل ماهیت شرایط، رابطه و چگونگی ارتباط بین آنها می پردازد.

۲-۳- جامعه آماری و نمونه آماری

جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه جامعه آماری در این تحقیق شامل کلیه شهروندان که به منطقه ۸ شیراز مراجعه می کنند که اعم از خود ساکنین این محدوده یا شهروندانی که از دیگر نقاط شهر شیراز به این منطقه مراجعه می کنند که با توجه به امار سالیانه بالای ۱۰۰ هزار نفر به منطقه مورد نظر مراجعه داشته است. که از بین این جامعه با توجه به جدول

مورگان تعداد ۳۸۳ را به عنوان نمونه آماری انتخاب خواهد شد. لازم به ذکر است که انتخاب گروه نمونه نیز به صورت تصادفی می باشد.

۳-۳- روش های گردآوری اطلاعات

این تحقیق بر اساس هدف، کاربردی است و بر اساس ماهیت و روش، «توصیفی- تحلیلی» است. برای جمع‌آوری اطلاعات و داده‌های مورد نیاز در پژوهش حاضر از دو روش مطالعات اسنادی و میدانی استفاده شده است، اطلاعات و داده‌های مورد نیاز از روش کتابخانه‌ای (اسنادی)، شامل کتب، گزارش‌ها و تحقیقات پژوهشی، پایان‌نامه‌ها، نتایج سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن و سالنامه‌های آماری، در سال‌های مختلف بدست آمده است. روش میدانی بر روش پرسشنامه، مشاهده و مصاحبه، و با بهره‌گیری از نظرات سازمان‌ها و ادارات مدیریت شهری واقع در شهر شیراز می باشد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته می باشد.

۳-۴- ابزار گردآوری اطلاعات

ابزارهای مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته مولفه‌های کیفیت محیطی بافت‌های ناکارآمد شهری بر ارتقاء تعاملات اجتماعی می باشد.

۳-۵- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

اطلاعات و داده‌های جمع‌آوری شده ابتدا از طریق آمار توصیفی به صورت تهیه جداول توزیع فراوانی، درصد گیری و تشریح آن و جهت سنجش رابطه‌ی بین متغیرهای تحقیق از طریق آمار استنباطی (آزمون رگرسیون) استفاده خواهد شد.

۴- مبانی نظری

۴-۱- کیفیت محیطی

کیفیت محیط یکی از مهم‌ترین دل‌مشغولی‌های دانش‌طراحی شهری می باشد. (پاکزاد، ۱۴۰۰، ۷۷). با این وجود فقدان تعریفی جامع، دقیق و مورد توافق صاحب‌نظران از مفهوم کیفیت محیط، در مبانی نظری طراحی شهری خودنمایی می‌کند. این امر می‌تواند در نتیجه ارتباط و همپوشانی این مفهوم، با مفاهیم مبهم و پیچیده دیگر همچون کیفیت زندگی قابلیت زندگی و پایداری باشد (Vankamp, ۲۰۲۲, ۵ - ۸). تعریف‌های متعددی از مفهوم کیفیت محیط نتیجه برداشت‌های گوناگون بر اساس، زمینه فکری صاحب‌نظران یا نحوه انتخاب شاخص‌ها از سوی آنها شکل گرفته‌اند. (پاکزاد، ۱۴۰۰، ۷۷).

۴-۲- کیفیت محیطی و فضای شهری

با شناسایی کارکردها و تأثیرات مناسب هر یک از آنها بر فضا میتوان راهکارهایی را برای بهبود کیفیت فضاهای شهری ارائه نمود (علی پور و همکاران، ۱۳۹۹). یکی از راه ها همان سنجش کیفیت محیط های شهری استفاده از شاخص های کیفیت محیط است (vanpoll, ۱۹۹۷, ۵). کیفیت یک فضا در شهر از براینده مؤلفه هایی گوناگون می باشد.

۴-۳- کیفیت محیطی و تعاملات اجتماعی

انواع مختلف کنش های متقابل اجتماعی را می توان به دودسته ارتباطات کلامی و غیر کلامی یا (زبان بدن) تقسیم بندی کرد (گیدنز، ۱۳۹۹: ۱۲۰). کنش در مکانی خاص رخ می دهد و مدت زمان مشخصی دارد بنابراین واجد نوعی همسویی زمان مکان است. (فلاح و کلامی، ۱۳۹۷، ۹۲). شرط اصلی فضاهای عمومی این است که در آنها تعامل و مرادده اجتماعی صورت گیرد، لذا آن دسته از نرم فضاها و سخت فضاها که بستر تعامل اجتماعی نیستند، نمی توان فضاهای شهری نامید (پاکزاد، ۱۳۹۹، ۸۴). اگرچه چارچوب فیزیکی شهر تأثیری مستقیم بر روی کیفیت محتوا و شدت ارتباطات اجتماعی ندارد اما معماران و برنامه ریزان میتوانند بر امکان ملاقات دیدن و شنیدن مؤثر بوده و نقطه آغازینی برای دیگر اشکال ارتباط فراهم آورند فعالیت ضروری، فعالیت اختیاری و فعالیت های اجتماعی، سه گروه فعالیت های قابل انجام در فضاهای شهری هستند که از میان این سه گروه متمایز از فعالیت های ضروری فعالیت اجتماعی و اختیاری، در کیفیت بخشی به شهر و فضای شهری بسیار مؤثرند. فعالیت های ضروری، در هر شرایطی و بدون توجه به کیفیت های محیط کالبدی رخ می دهد. (Gehl, ۲۰۱۸, ۵). فعالیت های اجتماعی را به دلیل تأثیر پذیری از فعالیت های دیگر، فعالیت نهایی نیز می خوانند (Gehl, ۲۰۱۸).

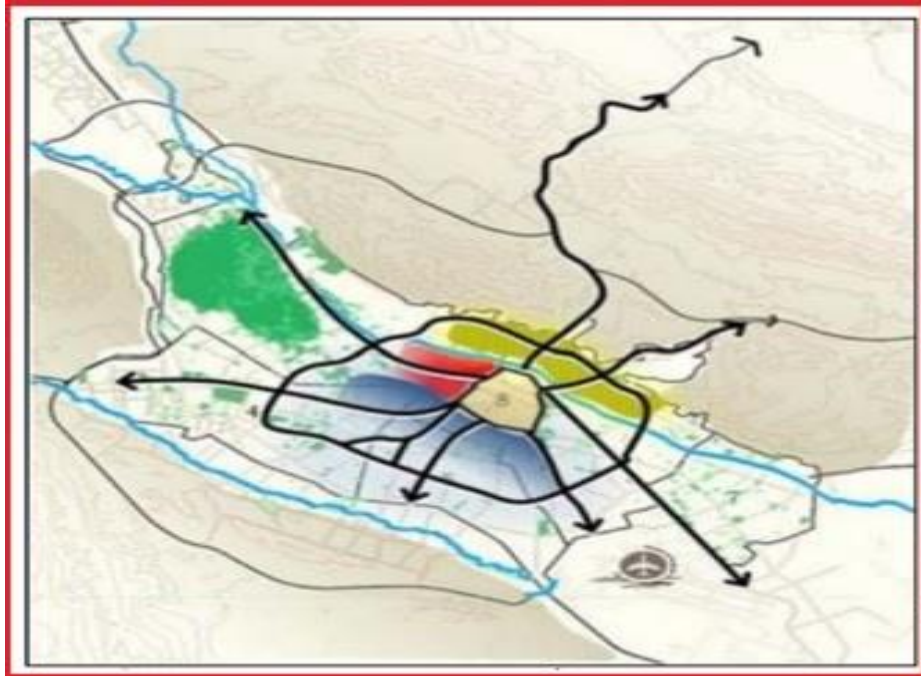
۵_ محدوده مورد مطالعه

شیراز یکی از شهرهای بزرگ ایران و یکی از کلان شهرهای این کشور و مرکز استان فارس است. شیراز پنجمین شهر بزرگ و پرجمعیت ایران است. شهر شیراز مرکز استان فارس به طول ۴۰ کیلومتر و عرضی متفاوت بین ۱۵ تا ۳۰ کیلومتر با مساحت ۱۲۶۸ کیلومتر مربع به شکل مستطیل و از لحاظ جغرافیایی در جنوب غربی ایران و در بخش مرکزی فارس قرار دارد اطراف شیراز را رشته کوه های نسبتاً مرتفعی به شکل حصار استوار احاطه کرده اند که از لحاظ سوق الجیشی و حفظ شهر اهمیتی ویژه دارند. این شهر از سمت غرب به کوه دراک از سمت شمال به کوه های بوم سبزپوشان چهل مقام و باباکوهی از رشته کوه های زاگرس محدود شده است.

۵-۱- معرفی بافت تاریخی شهر شیراز

منطقه تاریخی شهر شیراز با وسعتی معادل ۳۶۰ هکتار اکنون مرکز اصلی شیراز محسوب میشود که در طی یک فرآیند

تدریجی ۱۳۰۰ ساله از دوازه محله تشکیل یافته است. این منطقه ۲/۵ درصد از کل شهر را شامل میشود و دارای نقش ساختاری فعالیتی و خدماتی است و کاربریهای شاخصی مانند شهرداری دادگستری بازار و شعب مرکزی بانکها و... در آن استقرار دارند (شهاب زاده، ۱۴۰۰، ۷۱، نقشه شماره ۱، موقعیت منطقه هشت در محدوده کالبدی شهر شیراز و نقشه شماره ۲، محدوده محلات بافت قدیم شیراز را نشان می دهد.

نقشه شماره ۱: موقعیت منطقه هشت در محدوده شهر شیراز (طرح تفضیلی شهر شیراز، ۱۴۰۰)

نقشه شماره ۲: محله بندی عرفی منطقه هشت شهر شیراز (منبع: اداره میراث فرهنگی استان فارس، ۱۳۹۹)
منطقه تاریخی فرهنگی شهر شیراز هم به لحاظ میراث فرهنگی و یادمان های جمعی و تاریخی موجود در آن که نقشی هویت بخش به شهر می دهد و هم به لحاظ تجاری گردشگری آن نقش بسزایی در شهر شیراز دارد با وجود این جریان زندگی موجود

در آن طی دهه های اخیر همراه با تنزل ارزش های سکونتی مواجه بوده و بخش وسیعی از این منطقه در حال حاضر ماوای تهیدستان شهری و اقشار مهاجر جویای کار است که عمدتاً در بخش های کم مهارت وابسته به اقتصاد تجاری بازار مشغول به فعالیت اند و به دنبال مسکن ارزان موجود در بافت فرسوده و بی رونق به این منطقه کشیده می شوند وجود بازار و محوریت تجاری گردشگری منطقه تاریخی فرهنگی که توأم با تمرکز فعالیت های کار و به زبان سکونت صورت یافته از یک طرف و سرریز جمعیت جویای کار فرسوده شدن بافت مهاجرت افراد اصیل منطقه به بیرون در کنار مسائل متعددی که در مجموع باعث کاهش ارزش سکونتی این منطقه بوده باعث شده تا در مقایسه با سایر مناطق شهر شاهد سکونتی بسیار ناپایدار با کیفیت پایین و بافت اجتماعی ناهمگون و نامنسجم باشیم بنابراین شناسایی مولفه های کیفیت محیطی در بافت فرسوده شهر شیراز و سعی در حذف جنبه های منفی و تقویت جنبه های مثبت می تواند تاثیر انکار ناپذیری در توسعه این بافت داشته باشد.

۶- بحث و بررسی

فرضیه اول: انتظار می رود معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و امنیت) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۸ شیراز تاثیر داشته باشند.

جدول (۱): ضریب همبستگی بین کیفیت محیطی بافت های فرسوده بر ارتقاء تعاملات اجتماعی

متغیر ملاک	متغیر پیش بین	ارتقاء تعاملات اجتماعی
معیارهای (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و امنیت)	ضریب همبستگی	۰/۳۹۸**
	سطح معناداری	۰/۰۰۴
	تعداد	۳۸۱

جهت سنجش فرضیه ی اول پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($\text{sig} = ۰/۰۰۵$ ، $r = ۰/۳۹۸$). یافته های به دست آمده از این مقادیر حاکی از این می باشد که بین معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و امنیت) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد. به عبارت دیگر مقدار sig بدست آمده از سطح خطای مفروض ($۰/۰۵$) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای $۰/۰۵$ فرض H_0 رد می شود، از این رو فرض H_1 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و امنیت) » و « ارتقاء تعاملات اجتماعی » می باشد. بدین صورت که بین

معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا فرضیه فوق مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه دوم: انتظار می رود زیر معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (تنوع و اختلاط فعالیت ها و ...، جداسازی صحیح سواره و پیاده و ...، حفظ و تقویت نشانه های ذهنی جمعی و ...، مبلمان شهری و جانمایی درست و ...، روشنایی مناسب خیابان و ...) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۸ شیراز تاثیر داشته باشند.

الف: بررسی زیر معیارهای سرزندگی و پویایی

جدول (۲): ضریب همبستگی بین زیر معیارهای سرزندگی و پویایی و ارتقاء تعاملات اجتماعی

ارتقاء تعاملات اجتماعی	متغیر ملاک	
	متغیر پیش‌بین	
۰/۳۷۰**	ضریب همبستگی	زیر معیار های سرزندگی و پویایی
۰/۰۱۸	سطح معناداری	
۳۸۱	تعداد	

جهت سنجش بخش زیر معیارهای سرزندگی و پویایی پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($r = ۰/۳۷۰$ ، $\text{sig} = ۰/۰۱۸$). یافته های به دست آمده از این مقادیر حاکی از این می باشد که دو متغیر رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد.

مقدار R همان ضریب همبستگی بین متغیرها می باشد که هر مقدار بیشتر باشد نشان دهنده مهم تر بودن آن معیار نسبت به دیگر معیارهای مورد سنجش قرار گرفته شده در این پژوهش می باشد که در این فرضیه ضریب همبستگی زیر معیارهای سرزندگی و پویایی ۰/۳۷۰ می باشد.

سطح معنا داری (sig) در صورتی که بین ۰/۰۰ تا ۰/۰۵ باشد می توان بیان داشت که رابطه بین دو متغیر معنا دار است. برای فرض در صورتی که سطح معنا داری ۰/۰۵ به این معناست که ۰/۰۵ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۹۵ می باشد. و اگر سطح معنا داری ۰/۰۰ باشد به این معناست که ۰/۰۰ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۱۰۰ می باشد.

در جدول فوق مقدار sig بدست آمده از سطح خطای مفروض (۰/۰۵) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای ۰/۰۵ فرض

رد می شود، از این رو فرض H_1 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « زیر معیارهای سرزندگی و پویایی » و « H_0 »

ارتقاء تعاملات اجتماعی « می باشد. بدین صورت که بین زیر معیارهای سرزندگی و پویایی و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا این بخش از فرضیه مورد تأیید قرار گرفت.

ب: بررسی زیر معیارهای دسترسی

جدول (۳): ضریب همبستگی بین زیر معیارهای دسترسی و ارتقاء تعاملات اجتماعی

ارتقاء تعاملات اجتماعی	متغیر ملاک متغیر پیش‌بین	
۰/۳۸۱**	ضریب همبستگی	زیر معیارهای دسترسی
۰/۰۰۲	سطح معناداری	
۳۸۱	تعداد	

جهت سنجش بخش زیر معیارهای دسترسی پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($\text{sig} = ۰/۰۰۲$ ، $r = ۰/۳۸۱$). یافته های به دست آمده حاکی از این می باشد که دو متغیر رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد.

مقدار R همان ضریب همبستگی بین متغیرها می باشد که هر مقدار بیشتر باشد نشان دهنده مهم تر بودن آن معیار نسبت به دیگر معیارهای مورد سنجش قرار گرفته شده در این پژوهش می باشد که در این فرضیه ضریب همبستگی زیر معیارهای دسترسی ۰/۳۸ می باشد.

سطح معناداری (sig) در صورتی که بین ۰/۰۰ تا ۰/۰۵ باشد می توان بیان داشت که رابطه بین دو متغیر معنادار است. برای فرض در صورتی که سطح معناداری ۰/۰۵ به این معناست که ۰/۰۵ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۹۵ می باشد. و اگر سطح معناداری ۰/۰۰ باشد به این معناست که ۰/۰۰ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۹۹ می باشد.

در جدول فوق مقدار sig بدست آمده (سطح معناداری) از سطح خطای مفروض (۰/۰۵) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای ۰/۰۵ فرض H_0 رد می شود، از این رو فرض H_1 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « زیر معیارهای دسترسی » و « ارتقاء تعاملات اجتماعی » می باشد. بنابراین بین زیر معیارهای دسترسی و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا این بخش از فرضیه پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

پ: بررسی زیر معیارهای هویت و حس تعلق

جدول (۴): ضریب همبستگی بین زیر معیارهای هویت و حس تعلق و ارتقاء تعاملات اجتماعی

ارتقاء تعاملات اجتماعی	متغیرملاک	
	متغیر پیش بین	
۰/۲۲۵ **	ضریب همبستگی	زیر معیارهای هویت و حس تعلق
۰/۰۲۸	سطح معناداری	
۳۸۱	تعداد	

جهت سنجش بخش زیر معیارهای هویت و حس تعلق پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($\text{sig} = ۰/۰۲۸$ ، $r = ۰/۲۲۵$). یافته های به دست آمده از این مقادیر حاکی از این می باشد که دو متغیر رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد.

مقدار R همان ضریب همبستگی بین متغیرها می باشد که هر مقدار بیشتر باشد نشان دهنده مهم تر بودن آن معیار نسبت

به دیگر معیارهای مورد سنجش قرار گرفته شده در این پژوهش می باشد که در این فرضیه ضریب همبستگی زیر معیارهای هویت و حس تعلق ۰/۲۲۵ می باشد.

سطح معنا داری (sig) در صورتی که بین ۰/۰۰ تا ۰/۰۵ باشد می توان بیان داشت که رابطه بین دو متغیر معنا دار است. برای فرض در صورتی که سطح معنا داری ۰/۰۵ به این معناست که ۰/۰۵ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۹۵ می باشد. و اگر سطح معنا داری ۰/۰۰ باشد به این معناست که ۰/۰۰ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۱۰۰ می باشد.

در جدول فوق مقدار sig بدست آمده از سطح خطای مفروض (۰/۰۵) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای ۰/۰۵ فرض

رد می شود، از این رو فرض H_0 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « زیر معیارهای هویت و حس تعلق » و «

ارتقاء تعاملات اجتماعی » می باشد. بدین صورت که بین زیر معیارهای هویت و حس تعلق و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا این بخش از فرضیه مورد تأیید قرار گرفت.

ت: بررسی زیر معیارهای راحتی و آسایش

جدول (۵): ضریب همبستگی بین زیر معیارهای راحتی و آسایش و ارتقاء تعاملات اجتماعی

ارتقاء تعاملات اجتماعی	متغیر ملاک متغیر پیش بین	
۰/۳۴۴ **	ضریب همبستگی	زیر معیارهای راحتی و آسایش
۰/۰۰۴	سطح معناداری	
۳۸۱	تعداد	

جهت بخش زیر معیارهای راحتی و آسایش پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($\text{sig} = ۰/۰۰۴$ ، $r = ۰/۳۴۴$). یافته های به دست آمده از این مقادیر حاکی از این می- باشد که دو متغیر رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد.

مقدار R همان ضریب همبستگی بین متغیرها می باشد که هر مقدار بیشتر باشد نشان دهنده مهم تر بودن آن معیار نسبت به دیگر معیارهای مورد سنجش قرار گرفته شده در این پژوهش می باشد که در این فرضیه ضریب همبستگی زیر معیارهای راحتی و آسایش ۰/۳۴۴ می باشد.

سطح معنا داری (sig) در صورتی که بین ۰/۰۰ تا ۰/۰۵ باشد می توان بیان داشت که رابطه بین دو متغیر معنا دار است. برای فرض در صورتی که سطح معنا داری ۰/۰۵ به این معناست که ۰/۰۵ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۹۵ می باشد. و اگر سطح معنا داری ۰/۰۰ باشد به این معناست که ۰/۰۰ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه ۰/۱۰۰ می باشد.

در جدول فوق مقدار sig بدست آمده از سطح خطای مفروض (۰/۰۵) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای ۰/۰۵ فرض H_0 رد می شود، از این رو فرض H_1 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « زیر معیارهای راحتی و آسایش و پویایی » و « ارتقاء تعاملات اجتماعی » می باشد. بدین صورت که بین زیر معیارهای راحتی و آسایش و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا این بخش از فرضیه مورد تأیید قرار گرفت.

ح: بررسی زیر معیارهای ایمنی و امنیت

جدول (۶): ضریب همبستگی بین زیر معیارهای ایمنی و امنیت و ارتقاء تعاملات اجتماعی

ارتقاء تعاملات اجتماعی	متغیر ملاک	
	متغیر پیش بین	
۰/۲۶۴**	ضریب همبستگی	زیر معیارهای ایمنی و امنیت
۰/۰۰۴	سطح معناداری	
۳۸۱	تعداد	

جهت سنجش بخش زیر معیارهای ایمنی و امنیت پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($\text{sig} = ۰/۰۰۴$ ، $r = ۰/۲۶۴$). یافته های به دست آمده حاکی از این می باشد که دو متغیر رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد.

مقدار R همان ضریب همبستگی بین متغیرها می باشد که هر مقدار بیشتر باشد نشان دهنده مهم تر بودن آن معیار نسبت به دیگر معیارهای مورد سنجش قرار گرفته شده در این پژوهش می باشد که در این فرضیه ضریب همبستگی زیر معیارهای ایمنی و امنیت $۰/۲۶$ می باشد.

سطح معنا داری (sig) در صورتی که بین $۰/۰۰$ تا $۰/۰۵$ باشد می توان بیان داشت که رابطه بین دو متغیر معنا دار است. برای فرض در صورتی که سطح معنا داری $۰/۰۵$ به این معناست که $۰/۰۵$ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه $۰/۹۵$ می باشد. و اگر سطح معنا داری $۰/۰۰$ باشد به این معناست که $۰/۰۰$ امکان خطا وجود دارد و احتمال رابطه $۰/۱۰۰$ می باشد.

در جدول فوق مقدار sig بدست آمده از سطح خطای مفروض ($۰/۰۵$) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای $۰/۰۵$ فرض H_0 رد می شود، از این رو فرض H_1 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « زیر معیارهای ایمنی و امنیت » و « ارتقاء تعاملات اجتماعی » می باشد. بنابراین بین زیر معیارهای ایمنی و امنیت و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا این بخش از فرضیه مورد تائید قرار گرفت.

۷_ جمع بندی یافته های تحقیق

این پژوهش بر آن بوده است با همه ضعف های موجود در زمینه اطلاعات، به کمک نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ بر اساس دیدگاه شهروندان منطقه ۸ شیراز به بررسی نقش مولفه های کیفیت محیطی بافت های فرسوده شهری بر ارتقاء تعاملات اجتماعی اقدام نماید. بر این اساس پس از طرح نمودن مساله با استفاده از ۲ فرضیه، مسیر را جهت انجام این فعالیت تحقیقی هموار نمود، این فرضیات عبارت بودند از:

فرضیه اول: انتظار می رود معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و امنیت) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۸ شیراز تاثیر داشته باشند.

فرضیه دوم: انتظار می رود زیر معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (تنوع و اختلاط فعالیت ها و ...، جداسازی صحیح سواره و پیاده و ...، حفظ و تقویت نشانه های ذهنی جمعی و ...، مبلمان شهری و جانمایی درست و ...، روشنایی مناسب خیابان و ...) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۸ شیراز تاثیر داشته باشند.

در روند پژوهش با دو دسته آمار مواجه بوده ایم (۱) آمار توصیفی (مشخصات پرسش شوندگان و نظراتشان نسبت به سئوالات) (۲) آمار استنباطی (بررسی فرضیات پژوهش).

بر اساس تحلیل های به دست آماده :

به صورت کلی معیارهای مورد پژوهش:

معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و امنیت) با ضریب همبستگی (۰/۳۹۸) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

و در ادامه به صورت جدا گانه:

زیر معیارهای سرزندگی و پویایی در بافت های فرسوده با ضریب همبستگی (۰/۳۷۰) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

زیر معیارهای دسترسی در بافت های فرسوده با ضریب همبستگی (۰/۳۸۱) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

زیر معیارهای هویت و حس تعلق در بافت های فرسوده با ضریب همبستگی (۰/۲۲۵) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

زیر معیارهای راحتی و آسایش در بافت های فرسوده با ضریب همبستگی (۰/۳۴۴) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

زیر معیارهای ایمنی و امنیت در بافت های فرسوده با ضریب همبستگی (۰/۲۶۴) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

لذا با توجه به نتایج حاصله، معیار دسترسی دارای بیشترین تاثیر و معیار هویت و حس تعلق دارای کمترین تاثیر می باشند.

۸- نتیجه نهایی

همان طور که پیشتر گفته شد، این تحقیق با هدف بررسی نقش مولفه های کیفیت محیطی بافت های فرسوده شهری بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۸ شیراز انجام گرفته است. با توجه به جامعه آماری، ۳۸۱ نفر به عنوان آماری، مورد پژوهش قرار گرفتند. داده ها به وسیله پرسشنامه محقق ساخته مولفه های کیفیت محیطی بافت های فرسوده شهری موثر بر ارتقاء تعاملات اجتماعی جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. با توجه به مطالب فوق فرضیه هایی که در این تحقیق مطرح شد را بررسی و در ادامه به تائید یا رد این فرضیه پرداخته شد:

معیارهای کیفیت محیطی بافت های فرسوده (سرزندگی و پویایی، دسترسی، هویت و حس تعلق، راحتی و آسایش، ایمنی و...) با ضریب همبستگی (۰/۳۹۲) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد. لذا فرضیه اول پژوهش مورد تائید قرار گرفت. در مورد آزمون فرضیه دوم:

در بخش اول که مرتبط با زیر معیارهای دسترسی در بخش دوم که مرتبط با زیر معیارهای ایمنی و امنیت در بخش سوم که مرتبط با زیر معیارهای سرزندگی و پویایی در بخش چهارم که مرتبط با زیر معیارهای راحتی و آسایش و در بخش پنجم که مرتبط با زیر هویت و حس تعلق می باشند. بر اساس یافته های پژوهش فرضیات مورد تائید قرار گرفت. با توجه به نتایج حاصله، معیار پویایی و سرزندگی دارای بیشترین تاثیر و معیار هویت و حس تعلق دارای کمترین تاثیر می باشند.

۹- بیان پیشنهادات پژوهش

- ایجاد پیش آمدگی در خیابان های فرعی محوطه منطقه ۸ شیراز و یا ایجاد کفپوش سخت سرعت سواره را کاهش داده و باعث سهولت حرکت پیاده شویم.
- وجود فعالیت ورزشی پیاده روی در خیابان های اطراف محوطه منطقه ۸ شیراز می توان با ایجاد مبلمان ورزشی ارتقاء کیفی داد.
- نورپردازی مناسب و ارتقاء سطح امنیت در شب در محوطه بافت فرسوده منطقه ۸ شیراز .
- حذف کاربری های درشت دانه و غیر فعال و تبدیل آنها به کاربری های فعال، خرد، جاذب جمعیت و ترغیب هر چه بیشتر مردم به ماندن در خیابان های اطراف منطقه ۸ شیراز.
- استفاده از صندلی متحرک به منظور طراحی متناسب با اقلیم منطقه ۸ شیراز در قسمت های مختلف آن.
- مدیریت پسماند زباله ها از طریق جانمایی مناسب سطل های زباله در فواصل مشخص در منطقه ۸ شیراز .
- وجود فعالیت ورزشی پیاده روی در خیابان های اطراف محوطه منطقه ۸ شیراز می توان با ایجاد مبلمان ورزشی ارتقاء کیفی داد.
- ایجاد نمودن گذر در خیابان های منتهی به منطقه ۸ شیراز .
- وجود کاربری هایی که پتانسیل نشستن را در بافت فرسوده منطقه ۸ شیراز دارند اما چون فضای مطمئنی برای آنها تعریف نشده می توان با کمی عقب نشینی و مجهز نمودن باعث حضور پذیری شوند.
- افزایش عرض پیاده رو و ارتقاء فعالیت ها و اختصاص مسیر به دوچرخه برای ارتقاء سطح تفرجگاهی و کیفی خیابان های اطراف محوطه منطقه ۸ شیراز.
- حذف سرعت گیر در خیابان های بافت فرسوده منطقه ۸ شیراز و آرام سازی از طریق کفپوش سخت و وجود عقب رفتگی و پیش آمدگی.
- اختصاص فضای سبز بدون استفاده به گروه های اجتماعی و فعالیتی و کودک مداری هر چه بیشتر خیابان های اطراف محوطه منطقه ۸ شیراز.

۱۰- منبع:

- ۱- پاکزاد، جهان شاه، (۱۳۹۹)، " سیر اندیشه ها در شهرسازی"، جلدو اول تا سوم، تهران، انتشارات آرمان شهر.
- ۲- پاکزاد، ج، (۱۴۰۰)، " راهنمایی طراحی فضاهای شهری در ایران"، تهران، وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت شهرسازی و معماری.
- ۳- خادمی، مسعود، علیپور، روجا، امیر خانی، آرین و لیلیان ، محمد رضا ، (۱۳۹۹)، " مطلوبیت خیابان های شهری"، تهران، طحان
- ۴- دفتر برنامه و بودجه، ۱۴۰۱، " طرح مطالعاتی محله بندی شهر شیراز با رویکرد توسعه همگون و متوازن"، شهرداری شیراز، معاونت برنامه ریزی و توسعه سرمایه انسانی.
- ۵- شهاب زاده مرجان (۱۴۰۰) تجدید حیات دریافتهای تاریخی از طریق راهبرد اصالت بخشی مطالعه موردی بافت تاریخی شهر شیراز نشریه معماری اقلیم گرم و خشک سال چهارم شماره چهارم پاییز و زمستان .
- ۶- علی پور، روجا، (۱۳۹۹)، " بررسی شاخصه های کیفیت محیطی در شناسایی اولویت های مداخله در محدوده بافت فرسوده شهر بندر لنگه"، فصلنامه باغ نظر، ۹، (۲۰).
- ۷- فلاح، کلامیم، (۱۳۹۷)، " تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان"، فصلنامه مدیریت شهری، ش ۲۲.
- ۸- Gehl, Jan. (۲۰۱۸). Life between buildings. translated by Koch, j. NewYork: Van Nostrand Reinhold.
- ۹- Gehl, Jan. (۲۰۱۸). *public spaces, public life. Copenhagen: Danish architectural press.*
- ۱۰- Madanipour, Ali. (۲۰۱۹). Design of Urban Space: an inquiry into a social-spatial process. conducted by univer –sity of Newcastle. New York: john wileys&sons.
- ۱۱- Lynch, Kevin. (۲۰۲۲). *The openness of open space.* Art of Environment. Aidan Ellis.
- ۱۲- Vankamp. (۲۰۲۲). Irene and etal; Urban environmental quality and human well-being Toward a conceptual framework and demarcation of concepts: a literature study; landscape and urban planning ۶۵, pp.۵- ۱۸.